

Az „Olvasás éve” hatása az iskolakönyvtárak minőségére

A Magyar Köztársaság Kormánya 2001. június 7-től 2002. június 7-éig terjedő időszakot az Olvasás Évének nyilvánította, így a millenniumi év legjelentősebb kulturális rendezvénysorozata zárul a 73. Ünnepi Könyvhéttel Kerületünk iskolái, oktatási intézményei is bekapcsolódtak a programba könyvadományozással, versenyekkel, bemutatókkal, kiállításokkal. A rendezvényeknek háttérnyújtó iskolai könyvtárak így a figyelem középpontjába kerültek. Az iskolai könyvtáraknak elvitathatatlan szerepük van az olvasás élményadó és információszerző funkciójának megerősítésében. Meg kell tanítani minden fiatalt arra, hogyan juthat információhoz és hogyan dolgozza fel, hogyan rendszerezze. **Hogy állunk ezzel a pesterzsébeti Iskolákban?**

2001. októbere és decembere között Pesterzsébet 11 iskolájában mértük meg az ötödik és kilencedik osztályos tanulók könyv- és könyvtárhasználati ismereteinek szintjét a Fővárosi Pedagógiai Intézet mérőlapjai segítségével. „Célunk”, az volt, hogy lehetővé tegyük az 5. és 9. évfolyamon egy-egy tanulócsoporthoz tudásának diagnosztizálását, vagyis kiderüljön, hogy mennyire homogén vagy szórt az osztály tudása. Ennek ismeretében tervezhetőbbé válik az oktatás folyamata, célszerűbben választhatók ki oktatási stratégiák és módszerek. (Útmutató a feladatlapokhoz FPI)

A feladatok tartalma követte az ismeretkör NAT és kerettanterv szerinti felosztását, rákérdezett a dokumentumismeretre, tájékoztató eszközök ismeretére, a könyvtárban való eligazodásra és az erről szóló tudnivalókra.

A felmérésben 557 ötödik osztályos tanuló vett részt a kerületi általános iskolákból és a Nagy László Gimnáziumból.

Az eredmények összességében általánosak, jónak mondhatók. A kerületi 70%-os ötödikes és 60%-

os kilencedikes átlag, tükrözi pedagógusok munkáját, az iskolai könyvtárak állapotát.

A felmérő lapot 557 tanuló töltötte ki. Tudásukat három területen vizsgálták a kérdések.

1. Dokumentumismeret A/1; B/1; A/2; A/3; A/4; A/11; B/2; B/3; B/11
2. Tájékoztató: A/5; A/6; B/8; B/9; B/10
3. Könyvtárismeret A/7; 8; 9; 10 B/4; 5; 6; 7

2.1

Dokumentumismeret

2.1.1 A könyv formai elemei

E témakörben a mérőlap kérdései négy területre vonatkoztak. Elsőként a könyv formai elemeinek ismeretét vizsgáltuk.

E kérdésben jelentős eltérés mutatkozott az egyes iskolák eredményei között: 12,6 és 76,6 %-os teljesítmény között mozogtak az értékek.

Elgondolkodtató, hogy e rendkívül egyszerű kérdésre miért csak 84

tanuló (15%) tudott teljes értékű választ adni és mi okozta a 83 tanuló (15%) „0” pontos választ. A fogalmak ismeretének hiánya, felismerési képesség fejletlensége, esetleg figyelmetlenség a gyerekek részéről?

2.1.2 Időszaki kiadvány

Sajnos a legkevésbé sikeres feladatok egyike volt, hiszen több, mint egyharmada, a gyerekeknek „0” pontos választ adott, és csupán 27% ért el a megoldás során maximális pontszámot.

E feladat maximum 60%-os eredményét magyarázza az is, hogy az iskolai könyvtárakba nem járnak időszaki kiadványok, a gyerekek nem ismerik a nekik készült folyóiratokat. Nem csak tanulói szinten, de iskolán belül is jellemző volt a gyenge teljesítmény.

Voltak iskolák, ahol senki sem tudott megnevezni egy időszaki kiadványt sem, és mindössze a tanulók 15%-a adott helyes választ.

Jelentős kihívás tehát a könyvtárrostanárnak ezen ismerethordozók szerepének, értékének tisztázása.

2.1.3. Nem hagyományos dokumentumok

Az egyik legjobb eredményt a mérés során a nem nyomtatott dokumentumokkal kapcsolatos feladat hozta 89,77%-os csúcsteljesítményekkel.

Érzelhető, hogy a könyv információhordozóként betöltött monopolhelyzete már átalakult a gyerekeknél. Ők már jól ismerik az audiovizuális és számítógépes dokumentumokat. E feladatnál a gyerekek 80%-a maximális pontszámot ért el, mindössze 13 diák hagyta megválaszolatlanul ezeket a kérdéseket.

2.1.4. Sorozatok

A válaszokból kitűnik, hogy nem ismerik fel a tanulók a sorozatcímeket, és nem tudnak példát hozni.

Lehet ennek oka az állomány-elhelyezésnél a sorozatok megkülönböztetését szolgáló „elkülönítés”, vagy integrálása a teljes gyűjteménybe. Érdeemes megvizsgálni, hogy mennyire jelent hasznosítható tudást a diáknak a sorozatok ismerete?

A tanulók kb. 30%-a helyes választ adott, de ugyanilyen arányban voltak az átlag alatti teljesítményt nyújtó gyerekek is.

2.2. A könyvtári tájékoztatás, tájékozódás

A témakört szintén további két területre bontva vizsgálta a feladatlap.

2.2.1. Segédkönyvtípusok

Ismét bebizonyosodott, hogy jelentős a hiányosság a tanulók kézi-

könyvekkel kapcsolatos tudásában, nincsenek tisztában az egyes kézikönyvtípusoknak a tájékozódásában betöltött szerepével.

Megállapíthatjuk, hogy több gyakorlásra van szükség ahhoz, hogy elméleti ismereteket a tájékozódás során kamatoztatni tudják.

2.2.2. Segédkönyvek apparátusa

A kézikönyvekkel kapcsolatos hiányosság másik meghatározó eleme, hogy a gyerekek nem értik az információkeresést megkönnyítő „segédeszközök” (előfőcím, címszó, szócikk) fogalmát.

Az ide kapcsolódó feladatok eredménye 55%-os megoldást hozott, mely utalhat arra, hogy ritkán, vagy nem eléggé tudatosan használják a gyerekek a segédkönyveket, illetve nem mindig a releváns információforráshoz fordulnak először a tájékozódásuk során.

2.3. Könyvtárismeret

Az állományrészekkel kapcsolatos feladatok eredménye mutatja meg, hogy mennyire ismerik jól a diákok az iskolai könyvtárat, milyen biztonsággal találják meg a keresett dokumentumot, információt.

2.3.1. Könyvtári állomány

Az öröndetes eredmény alapján elmondhatjuk, hogy biztonsággal különítik el az ismeretterjesztő állományba tartozó könyveket a szépirodalomtól.

Mindössze a gyerekek 10%-ánál volt érzékelhető bizonytalanság és hiányosság ezen ismeretelemnél.

2.3.2 A könyvtári állomány kölcsönözhetősége

Hasonlóan megnyugtató az eredmény e kérdésnél is, bár itt az egyes iskolai könyvtárak eltérő gyakorlata miatt nagyobb szórást mutat a grafikon. Az eltérő gyakorlat mögött, a különböző állomány nagyság, a szűkített nyitvatartási idő, de a könyvtárostánári munka színvonala is meghúzódik. Fontosnak tartom, egy ésszerű norma, gyakorlat kimunkálását, és alkalmazását valamennyi kerületi iskolában. Ezzel mélyíthetnénk az általános könyvtári tudást, a gyerekek ismereteiben.

2.3.3. Könyvtári tér

A gyerekek tisztában vannak az olvasóterem, a kölcsönözhető állomány, a médiatár és a folyóirat-olvasó szerepével.

Nagy biztonsággal megtalálják a könyvtári térben az egyes dokumentumtípusokat, amennyiben az iskolai könyvtárunkban van ilyen gyűjteményrész.

2.3.4. Könyvtári szolgáltatások

A könyvtári szolgáltatásokkal kapcsolatos kérdésre adott válaszok alapján levonható a következtetés, hogy a tanulók felületes, esetleges információkkal rendelkeznek a könyvtárban igényelhető lehetőségekről. A hosszabbítás, előjegyzés jogáról nem tudnak, ugyanis az iskolai könyvtárakban ritkán van ilyen szolgáltatás. Ahhoz, hogy az iskolai könyvtáron kívül más bibliotékában otthonosan érezze magát diákunk ezeket a „tudásokat” is meg kell szereznie. Ebben az iskolai könyvtárosok sokat tehetnek.

Össességében az 5. évfolyamba járó 557 gyerek közül maximális teljesítményt, 38 pontot mindössze 1 tanuló ért el. Az átlagosan elért pontszám a 28 pont volt, ami 73%-

os teljesítményt jelent, és ez a közepesen jó eredmények számát.

Az „A” változat esetében a legnehezebb feladatnak az időszaki kiadványok és a (9. feladat) könyvtári szolgáltatások bizonyultak, de a könyvtári térben való jobb eligazodás érdekében (11. feladat) sok a tennivaló.

A „B” változatot író gyerekeknél a legtöbb problémát az (5. feladat) a könyvtári állomány kölcsönözhetősége, a (9. feladat) könyvtári szolgáltatások, valamint a (1. feladat) könyv formai elemeinek felismerése okozta.

Nemcsak feladattípusonként, de iskolánként is nagy szórást mutatnak az eredmények. Az A változatnál 53–77%-os szélső értékek születtek, tehát közepes és jó közötti az eredmény, még a B változatnál 37–70% közötti, ami elégséges és közepes eredményt jelent.

Az eredmények nagyon szoros korrelációt mutatnak az adott iskola iskolai könyvtárának helyzetével. Tehát a javítás, fejlődés érdekében az iskolai könyvtárak tervszerű fejlesztése válik szükségessé.

Emmer Gáborné
XX. kerületi szaktanácsadó

iskolakód	17	21	28	29	31	40	48	57	60	80	92
1.feladat	60,78	49,38	49,21	33,33	61,46	74,07	72,35	38,46	43,41	50,00	59,00
2.feladat	17,35	14,81	14,29	0	15,62	55,56	22,22	15,38	16,07	0,00	62,00
3.feladat	68,24	69,26	78,1	86,67	81,25	80,00	80,74	64,62	79,64	35,00	79,00
4.feladat	85,38	75,56	87,62	53,33	95,00	93,78	88,15	84,62	92,86	35,00	88,00
5.feladat	80,39	87,56	74,6	83,33	85,42	80,74	82,72	66,67	77,38	31,67	77,00
6.feladat	82,35	46,91	60,32	77,78	91,67	82,22	59,26	41,03	55,36	4,17	72,84
7.feladat	89,41	87,41	94,29	90	83,75	91,11	90,37	80,00	91,79	100,00	91,85
8.feladat	41,18	83,33	40,48	50	83,59	97,78	89,81	98,08	93,75	37,50	88,89
9.feladat	23,53	18,52	50	33,33	32,81	45,56	25,93	53,85	53,57	0,00	75,93
10.feladat	91,18	78,7	92,86	58,33	99,63	86,37	87,04	82,69	94,20	37,50	85,19
11.feladat	25,49	28,4	57,14	44,44	62,50	53,33	59,26	33,33	41,07	37,50	69,14
Átlag	61	57	64	56	71	76	63	60	67	53	77

Minőségbiztosítás és iskolai könyvtár

.Az Olvasás Éve program legfontosabb célja, hogy felhívja a figyelmet az olvasás, olvasni tudás fontosságára. A cél az olvasás szeretetét, a könyv illatát, a könyvtárak hangulatát ismét megszerettetni a diákkal, a szüleikkel, oktatóikkal. Ebben kulcsszerepet töltenek be a könyvtárak. Vajon megvannak-e ehhez a megfelelő feltételeik?

Az iskolai könyvtárakról szóló helyzetelemzést, önértékelést célzó kérdőívet töltötték ki az iskolai könyvtárosok a tudásszint-mérés kiegészítéseként. A háttérkérdőív elemzése után bebizonyosodott, hogy a megfelelő tárgyi és személyi feltéte-

lek, folyamatos, tervszerű állományfejlesztéssel működő könyvtárak tudnak csak lépést tartani az elvárásokkal.

Néhány tapasztalat, feladat a kerületi iskolai könyvtárakkal kapcsolatban.

Az iskolai könyvtár és a pedagógiai program találkozása

1. Van-e a pedagógiai programban fejlesztési elképzelés a NAT és a pedagógiai program megvalósításához szükséges dokumentum-